

Correctievoorschrift VWO

2025

tijdvak 2

maatschappijwetenschappen

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 t/m 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommitteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

NB Bij veel vragen kent het correctievoorschrift twee onderdelen: 'een juist antwoord bevat' en 'voorbeeld van een juist antwoord'. Het 'een juist antwoord bevat' is bepalend voor de toekenning van scorepunten. Het 'voorbeeld van een juist antwoord' is volgens de examenmakers het meest voor de hand liggende antwoord. Als er sprake is van een vakinhoudelijk correcte toepassing van de criteria van 'een juist antwoord bevat', moeten aan antwoorden die afwijken van het voorbeeldantwoord scorepunten worden toegekend.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Opgave 1 Vrijheidsbeeld

1 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- informatie uit tekst 1 waaruit ideologie blijkt 1
- een uitleg dat in de oorspronkelijke boodschap van het Vrijheidsbeeld een ideologie te herkennen is, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept ideologie 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 1 staat dat de initiatiefnemers met het Vrijheidsbeeld antidemocratische vrijheid wilden propageren, oftewel de vrijheid van het individu en bescherming tegen democratie die gegarandeerd kan worden door onder meer de macht van de staat klein houden (r. 4-18). 1
- Dus verbeeldt de oorspronkelijke boodschap van het Vrijheidsbeeld een samenhangend geheel van denkbeelden over vrijheid en democratie, wat iets zegt over de gewenste politieke verhoudingen tussen volk en staat. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

2 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een overeenkomst tussen een uitgangspunt van de liberale hoofdstroming en het antidemocratische begrip van vrijheid van de 19e-eeuwse liberalen, met een uitgangspunt van de liberale hoofdstroming en informatie uit tekst 1 1
- een verschil tussen een ander uitgangspunt van de liberale hoofdstroming en het antidemocratische begrip van vrijheid van de 19e-eeuwse liberalen, met een uitgangspunt van de liberale hoofdstroming en informatie uit tekst 1 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 1 staat dat de 19e-eeuwse liberalen de staatsmacht wilden verkleinen (r. 12-13). De verkleining van de rol van de overheid is ook een uitgangspunt van de liberale hoofdstroming. 1
- In tekst 1 staat dat de 19e-eeuwse liberalen een beperking van het stemrecht wilden (r. 16-18). Dat verschilt met het uitgangspunt van de liberale hoofdstroming dat alle burgers individuele rechten hebben, waaronder het stemrecht. 1

3 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een redenering dat De Dijn het Vrijheidsbeeld sociaalconstructivistisch benadert, met een toepassing van een aanname van het sociaalconstructivisme-paradigma 1
- informatie uit tekst 1 om de gekozen aanname van het sociaalconstructivisme-paradigma te illustreren 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- De Dijn benadert het Vrijheidsbeeld sociaalconstructivistisch. De Dijn laat namelijk zien dat veranderende opvattingen samenhangen met een verandering in de betekenis van vrijheid die aan het Vrijheidsbeeld gegeven wordt. 1
- Volgens tekst 1 is de oorspronkelijke betekenis die mensen aan het Vrijheidsbeeld gaven, het Vrijheidsbeeld als boodschapper van antidemocratische vrijheid (r. 4-9), namelijk veranderd in het Vrijheidsbeeld als verwelkomer van immigranten in de vrije wereld, overeenkomstig de boodschap van het gedicht op de sokkel (r. 34-44). 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 4

Een juist antwoord bevat:

- een redenering dat het Vrijheidsbeeld een symbool geworden is van de interne collectieve identiteit van Amerikanen, met een toepassing van interne collectieve identiteit 1
- informatie uit tekst 1 die de redenering over interne collectieve identiteit ondersteunt 1
- het noemen van de modernistische benadering 1
- een uitleg dat het Vrijheidsbeeld als Amerikaans symbool past bij de modernistische benadering van natievorming, met een toepassing van een kenmerk van de modernistische benadering 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Het Vrijheidsbeeld zal via immigranten en hun nakomelingen symbool zijn geworden van de interne collectieve identiteit van Amerikanen, namelijk het beeld dat zij van zichzelf hebben als open tegenover mensen van buiten. 1
- In tekst 1 staat namelijk dat tot halverwege de 20e eeuw het Vrijheidsbeeld zichtbaar was voor miljoenen immigranten die de Verenigde Staten binnen kwamen en dat het Vrijheidsbeeld voor een open houding tegenover immigranten staat (r. 29-44). 1
- Dit Amerikaanse symbool past bij de modernistische benadering van natievorming. 1
- Modernisten gaan er namelijk vanuit dat naties zich kunnen vormen wanneer groepen een nationale identiteit ontwikkelen. Het Vrijheidsbeeld is symbool geworden van een collectieve interne identiteit van Amerikanen, wat te zien is als het vormen van een nationale identiteit. 1

Vraag	Antwoord	Scores
5	maximumscore 4	
	Een juist antwoord bevat:	
	a	
	• een kenmerk van de rechtsstaat	1
	• een toepassing van 'grotere inspraak en medezeggenschap van degene met minder macht' uit de omschrijving van het kernconcept democratisering	1
	• een uitleg dat de uitbouw van de rechtsstaat bijdraagt aan het proces van democratisering, met een toepassing van 'veranderende machtsverhoudingen' uit de omschrijving van het kernconcept democratisering	1
	b	
	• het ontstaan van volksvertegenwoordiging of een parafrasering daarvan als ontwikkeling van democratisering en daarover informatie uit tekst 1	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	a	
	• In een rechtsstaat hebben alle burgers gelijke (grond)rechten.	1
	• Deze grondrechten (zoals vrijheid van meningsuiting of stemrecht) maken inspraak mogelijk van mensen met minder macht.	1
	• Door de uitbouw van de rechtsstaat zijn rechten niet meer voorbehouden aan een elite, wat wil zeggen dat met de ontwikkeling naar een rechtsstaat de machtsverhoudingen veranderd zijn.	1
	b	
	• In tekst 1 staat dat volgens de Franse schenkers de wil van de meerderheid van het volk aan banden gelegd moet worden (r. 14-17). Dus wijzen de Franse schenkers van het Vrijheidsbeeld het ontstaan van een volksvertegenwoordiging als ontwikkeling binnen democratisering af.	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 Sociale media en het welzijn van jongeren

6 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat:

- het noemen van groot aantal / representatief / standaardisering als voordeel van enquêteren 1
- het noemen van nuance / diepte / doorvragen als voordeel van interviewen 1
- een redenering dat beide onderzoeksmethoden elkaar in dit onderzoek aanvullen, met per gekozen voordeel een toepassing en informatie uit tekst 2 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Enquêteren heeft als voordeel dat aan de hand van een (gestandaardiseerde) vragenlijst een groot aantal respondenten gemakkelijk over dezelfde zaken bevraagd kan worden. 1
- Interviewen heeft als voordeel dat de onderzoekers respondenten kunnen doorvragen naar hun situatie. 1
- In tekst 2 staat dat 480 jongeren een online vragenlijst kregen over hun sociale mediagebruik (r. 3-6). En volgens tekst 2 raakt het onderzoek aan diverse factoren, namelijk cruciale fysieke, emotionele en sociale ontwikkelingen die jongeren doormaken (r. 17-21) die van persoon tot persoon heel erg kunnen verschillen. Door veel data en doorvragen te combineren krijgen de onderzoekers een breed beeld over de invloed van het gebruik van sociale media op het welzijn van jongeren / kunnen de onderzoekers achterhalen welke factoren bij die jongeren een rol spelen. 1

Vraag	Antwoord	Scores
7	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	• een hypothese die wordt ondersteund door gegevens uit figuur 1	1
	• gender of een parafrasering daarvan als onafhankelijke variabele en mate/waardering van de ervaren invloed van sociale media op het zelfbeeld of een parafrasering daarvan als afhankelijke variabele	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	• Meer meisjes dan jongens ervaren een slechte invloed van sociale media op hun zelfbeeld.	1
	• In deze hypothese is gender de onafhankelijke variabele. De mate van ervaren slechte invloed van sociale media op het zelfbeeld is de afhankelijke variabele.	1
8	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	• zelfgekozen / losser / flexibeler / veranderlijker / grootschaliger als kenmerk van bindingen in moderne sociale netwerken	1
	• een uitleg dat het gekozen kenmerk van bindingen in moderne sociale netwerken te herkennen is in het gebruik van sociale media, met een toepassing van het gekozen kenmerk en een eigen voorbeeld	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	• In het gebruik van sociale media is de veranderlijkheid van bindingen in moderne sociale netwerken te herkennen.	1
	• Mensen gebruiken sociale media onder meer om deel te kunnen nemen aan sociale-mediagroepen. In sociale-mediagroepen zitten bijvoorbeeld mensen met interesses die zij op dat moment met elkaar delen. Als zij die interesses niet meer hebben, stappen zij makkelijk weer uit die sociale-mediagroep.	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

9 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een redenering dat de oorzaak 'school/huiswerk' voor ervaren stress door jongeren verklaard kan worden met sociale controle in een secundaire groep, met:

- een toepassing van doelgericht / onpersoonlijk / functioneel als kenmerk van een secundaire groep en 'school/huiswerk' uit figuur 2 1
- een toepassing van sociale controle 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Volgens figuur 2 ervaren jongeren stress door school en huiswerk. School is gericht op leren, dus doelgericht. 1
- School verplicht jongeren om huiswerk te maken. Jongeren worden daarvoor door school gedisciplineerd, wat sociale controle is. Die disciplinerende kan stress geven. Dus kan sociale controle de ervaren stress door school en huiswerk verklaren. 1

Opmerking

Als het antwoord geen redenering bevat, kan maximaal 1 scorepunt worden toegekend.

Opgave 3 Eilandstaten vechten voor hun voortbestaan

10 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een redenering dat minister Kofe met het beeld van zijn videoboodschap het onderwerp klimaatverandering framet, met een toepassing van framen 1
- informatie uit afbeelding 1 om framen te illustreren 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Met dit beeld benadrukt minister Kofe de urgentie van het probleem klimaatverandering door het kader van de klimaatverandering als ramp te bepalen. 1
- Op afbeelding 1 is namelijk te zien dat minister Kofe zijn toespraak houdt terwijl hij in het zeewater staat, in zijn land dat op termijn onder de stijgende zeespiegel verdwijnt. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

11 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een redenering waaruit blijkt dat minister Kofe realisatiemacht inzet om de besluitvorming over het tegengaan van klimaatverandering naar de volgende barrière te krijgen, met:

- een toepassing van de barrière 'het (h)erkend krijgen van het probleem' of 'het toekennen van een hoge prioriteit aan een politiek probleem' uit het barrièremodel en informatie uit de inleiding van deze opgave of afbeelding 1 1
- een toepassing van realisatiemacht en informatie uit de inleiding van deze opgave of afbeelding 1 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Zoals te zien is op afbeelding 1 houdt Kofe deze speech met zijn voeten in het water om te zorgen dat de deelnemers aan de VN-klimaatconferentie, die besluiten moeten nemen over maatregelen tegen klimaatverandering, doordrongen zijn van de hoge prioriteit van het probleem voor de eilandstaten. Daarmee probeert hij de barrière van het toekennen van een hoge prioriteit te passeren en zo dus verder te komen in de besluitvorming over het tegengaan van klimaatverandering. 1
- In de inleiding van deze opgave staat dat minister Kofe een opvallende video gebruikt om druk op de deelnemers aan de VN-klimaatconferentie uit te oefenen om de totstandkoming van klimaatbeleid te versnellen, oftewel hij heeft het vermogen de besluitvorming een stap verder te krijgen. 1

Opmerking

Als het antwoord geen redenering bevat, kan maximaal 1 scorepunt worden toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

12 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een uitleg vanuit het rationele actor-paradigma dat grote uitstoters terughoudend zijn in het omzetten van hun beloftes in maatregelen tegen klimaatverandering, met:

- een toepassing van collectieve rationaliteit 1
- een toepassing van individuele rationaliteit 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Als collectief van landen is het rationeel om maatregelen tegen klimaatverandering te nemen. Op wereldschaal zijn de kosten van klimaatverandering (op termijn) namelijk veel groter dan de economische baten. 1
- Maar voor de grote uitstoters is het individueel niet rationeel om maatregelen tegen klimaatverandering te nemen. Als afzonderlijke uitstoter zijn de baten van economische groei namelijk groter dan de kosten van de negatieve effecten van klimaatverandering. 1

Opmerking

Als het antwoord geen uitleg bevat, kan maximaal 1 scorepunt worden toegekend.

13 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een uitleg dat de landen in het Pacific Islands Forum samenwerken, met:

- een toepassing van 'gemeenschappelijk doel' uit de omschrijving van het kernconcept samenwerking en informatie uit tekst 3 1
- een toepassing van 'het vormen van relaties' of 'het afstemmen van het handelen' uit de omschrijving van het kernconcept samenwerking en informatie uit tekst 3 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 3 staat dat de landen in het Pacific Islands Forum als doel hebben actie te ondernemen om de gevolgen van de zeespiegelstijging het hoofd te bieden (r. 6-16), wat een gemeenschappelijk doel is. 1
- Hiertoe stemmen deze landen van het Pacific Islands Forum hun handelen af. Zo organiseren zij een conferentie over de gevolgen van de zeespiegelstijging (r. 17-25), waarin zij kennis delen en acties, zoals een diplomatieke campagne, afstemmen. 1

Opmerking

Als het antwoord geen uitleg bevat, kan maximaal 1 scorepunt worden toegekend.

14 A

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

15 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat:

- twee van de volgende typen machtsbronnen: cognitieve machtsbron, politieke machtsbron of affectieve machtsbron en per type machtsbron informatie uit tekst 3 of afbeelding 1 (per type machtsbron met informatie 1 scorepunt) 2
- een uitleg dat Tuvalu macht uitoefent op de internationale gemeenschap, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept macht en informatie uit tekst 3 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- twee van de volgende: 2
 - In tekst 3 staat dat minister Kofe van Tuvalu spreekt op de conferentie waarin hij de internationale gemeenschap oproept iets te doen (r. 17-24). Dat hij die mogelijkheid heeft, is een politieke machtsbron.
 - Volgens tekst 3 buigen rechtsgeleerden zich over de vraag of een land een stuk grond kan lenen van een ander land (r. 31-37). Daarmee zet Tuvalu kennis in, wat een cognitieve machtsbron is.
 - Minister Kofe heeft op afbeelding 1 een charismatische houding. Het charisma van minister Kofe is een affectieve machtsbron.
- Tuvalu zet deze machtsbronnen in om een doel te bereiken, namelijk een verandering in internationale regelgeving over bijvoorbeeld de erkenning van staten (r. 25-29), zodat landen in de internationale gemeenschap die te kampen hebben met zeespiegelstijging meer handelingsmogelijkheden krijgen. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

16 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een verklaring voor het gedrag van de staat Tuvalu vanuit de sociaalconstructivisme theorieën, de realistische theorieën of de politiek psychologische theorieën, met:

- de naam en een toepassing van de gekozen groep theorieën 1
- informatie uit afbeelding 1 of tekst 3 om de gekozen groep theorieën te illustreren 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Volgens de sociaalconstructivisme theorieën kan het gedrag van staten verklaard worden met de sociale constructie van begrippen, zoals land. Dat Tuvalu voor zijn bestaansrecht strijdt, is volgens deze theorieën te verklaren door de verschillende betekenissen die worden gegeven aan wat een land is. 1
- In tekst 3 staat namelijk dat de stijgende zeespiegel tot juridische discussies heeft geleid over de vraag of een land nog steeds een land is als zijn grondgebied onder de golven verdwijnt (r. 1-5). 1

of

- Volgens de realistische theorieën kan het gedrag van staten verklaard worden met zelfbescherming. Dat de overheid van Tuvalu zich elders wil kunnen vestigen, is volgens deze theorieën te verklaren door de bedreiging van het bestaansrecht van Tuvalu door het verdwijnen van het grondgebied onder de zeespiegel. 1
- In tekst 3 staat namelijk dat Tuvalu zijn overheid digitaliseert om zich gemakkelijker elders te vestigen als Tuvalu vanwege de klimaatverandering zijn grondgebied moet verlaten en het lastig krijgt om zijn levensvatbaarheid te bewijzen (r. 31-44). 1

of

- Volgens de politiek psychologische theorieën kan het gedrag van staten verklaard worden met de psyche van de betrokken personen die de staten vertegenwoordigen. Dat Tuvalu een activistische houding heeft, is volgens deze theorieën te verklaren door de persoonlijke psyche van minister Kofe. 1
- In de lichaamstaal van minister Kofe op afbeelding 1 kan je een standvastig karakter herkennen. Afbeelding 1 laat namelijk zien dat hij via een opvallende videoboodschap de belangen van het kleine land Tuvalu op de agenda van de internationale gemeenschap weet te zetten. 1

Opmerking

Als het antwoord geen verklaring bevat, kan maximaal 1 scorepunt worden toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

17 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een uitleg dat Tuvalu zich richt op het behoud van zijn externe soevereiniteit, met een toepassing van externe soevereiniteit en informatie uit tekst 3.

voorbeeld van een juist antwoord:

Volgens tekst 3 start Tuvalu een diplomatieke actie om ervoor te zorgen dat andere landen het land blijven erkennen als de eilanden onder water verdwijnen (r. 25-29), oftewel zodat andere staten het staatsgezag van Tuvalu blijven erkennen.

18 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een uitleg dat in het staatsburgerschap van inwoners van de eilandstaten de paradox verzelfstandiging versus verafhankelijkheid te herkennen is, met:

- een toepassing van een omschrijving van verzelfstandiging en informatie uit de inleiding van deze vraag of tekst 3 1
- een toepassing van een omschrijving van verafhankelijkheid en informatie uit de inleiding van deze vraag of tekst 3 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Door staatsburgerschap krijgen inwoners meer mogelijkheden om hun eigen leven invulling te geven. In de inleiding van deze vraag staat dat inwoners bijvoorbeeld kunnen gaan reizen en zelf een bankrekening kunnen openen. Het staatsburgerschap draagt dus bij aan verzelfstandiging. 1
- Tegelijkertijd creëert staatsburgerschap ook een afhankelijkheid van de staat. Deze afhankelijkheid komt naar voren als een staat ophoudt te bestaan en inwoners staatloos dreigen te worden door de zeespiegelstijging. In tekst 3 staat namelijk dat de inwoners dan aangewezen zijn op bestaande verdragen over mensenrechten en vluchtelingen (r. 61-63). Dan blijkt dat inwoners voor het behoud van hun rechten afhankelijk zijn van de staat. Het staatsburgerschap draagt dus ook bij aan verafhankelijkheid. 1

Opmerking

Als het antwoord geen uitleg bevat, kan maximaal 1 scorepunt worden toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 4 Säg hej!

19 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een uitleg dat de ambtenaren van Luleå de campagne onderbouwen vanuit het functionalisme-paradigma, met een toepassing van een aanname van het functionalisme-paradigma en informatie uit tekst 4.

voorbeeld van een juist antwoord:

In tekst 4 schrijven de ambtenaren dat hallo zeggen tegen je burens bijdraagt aan veiligheid (r. 1-5) / aan een afname van conflicten (r. 34-38). Volgens het functionalisme-paradigma zorgen gemeenschappelijke normen, zoals groeten op straat, voor sociale stabiliteit.

20 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- wederzijdse afhankelijkheid / eigenbelang of gedeelde normen en waarden / saamhorigheidsbesef en informatie uit tekst 4 om de gekozen factor te illustreren 1
- een uitleg dat de campagne de sociale cohesie kan bevorderen, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept sociale cohesie 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Volgens de gemeente draagt groeten bij aan vertrouwen en steun tussen inwoners (r. 1-10). Dus doet de gemeente met de campagne een beroep op het saamhorigheidsgevoel van inwoners. 1
- Als inwoners vanuit saamhorigheidsgevoel elkaar meer gaan groeten, zullen inwoners meer het gevoel hebben deel uit te maken van de gemeenschap. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

21 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een redenering of de sociale ongelijkheid in de gemeente Luleå wel of niet toeneemt/afneemt als meer inwoners elkaar gaan groeten, met:

- een toepassing van de omschrijving van het kernconcept sociale ongelijkheid 1
- informatie uit tekst 4 die de redenering over sociale ongelijkheid ondersteunt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Wanneer eenzame inwoners en andere inwoners van de gemeente elkaar op straat groeten, leidt dit tot een gelijkere (ervaren) waardering. 1
- Volgens tekst 4 kunnen namelijk vooral eenzame mensen profiteren van groeten, doordat het bijdraagt aan het gevoel gewaardeerd te worden (r. 29-32). Dus zal de sociale ongelijkheid in de gemeente afnemen als inwoners elkaar meer gaan groeten. 1

of

- Verschillen tussen inwoners, namelijk inwoners die elkaar wel en inwoners die elkaar niet groeten, kunnen gevolgen hebben voor de onderlinge waardering en behandeling van de inwoners in de gemeente. 1
- Volgens tekst 4 kan wel of geen simpel 'hallo' al een groot verschil maken (r. 17-18). Dus zal de sociale ongelijkheid in de gemeente gelijk blijven als niet alle inwoners elkaar meer groeten. 1

Opmerking

Als het antwoord geen redenering bevat, kan maximaal 1 scorepunt worden toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

22 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een confessioneel uitgangspunt en informatie uit tekst 4 over de campagne om het gekozen uitgangspunt te illustreren 1
- een sociaaldemocratisch uitgangspunt en informatie uit tekst 4 over de campagne om het gekozen uitgangspunt te illustreren 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 4 staat dat de gemeente met de campagne een beroep doet op haar inwoners om het gevoel van betrokkenheid te versterken en het welzijn te vergroten (r. 11-14). Dat binnen de gemeenschap mensen verantwoordelijk zijn voor het samenleven met elkaar is een uitgangspunt van het confessionalisme. 1
- Volgens tekst 4 neemt de gemeente maatregelen om problemen in de gemeente te verminderen, zoals eenzaamheid en conflicten (r. 30-38). Dat de overheid een belangrijke rol moet spelen in het oplossen van maatschappelijke problemen is een uitgangspunt van de sociaaldemocratie. 1

23 E

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinerator in de applicatie Wolf. Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 25 juni.

6 Bronvermeldingen

tekst 1	De Dijn, A. (2021). Vrijheid. Een woelige geschiedenis. (p.333+353)
tekst 2,	
figuren 1 en 2	Van der Wal, A., Janssen, L. H. C., Bij de Vaate, A. J. D., Beyens, I., & Valkenburg, P. M. (2023). De plussen en minnen van social media. Jongeren aan het woord, Center for Research on Children, Adolescents, and the Media (CcaM), Universiteit van Amsterdam.
afbeelding 1	Ministry of Justice, Communication and Foreign Affairs Tuvalu Government, November 8, 2021.
tekst 3	Watts, J. (2023). We could lose our status as a state. What happens to a people when their land disappears. The Guardian. https://www.theguardian.com/environment/2023/jun/27/we-could-lose-our-status-as-a-state-what-happens-to-a-people-when-their-land-disappears
tekst 4	lulea.se (2023). Säg hej! https://www.lulea.se/kampanjer/sag-hej/sag-hej.html